

Ritualai Vedose

Skelbiu kai kur kuriuos senus konspektus.

Kiti konspektų puslapiai:

<http://www.vartiklis.lt/plato/ethics.htm>

<http://www.vartiklis.lt/plato/smeliov.htm>

Likimas

Kai girdžiu gaidas už sienos -
Kankinuos neišgyventa kalte.
Man motina vaikystėje sakė -
Kol nepersismelksiu tuo menu,
Susirgsiu, susensiu ir būsiu vargšu.

Ir tai nutiko man!

Visas pasaulis - aukojimas;

Karma

Amžinos transformacijos vieta - gimimų-mirimų ratas

Per ritualus reintegruojamės į kosminius ciklus.

Vėlyvieji ritualai - tantrizmas.

Šatapata brahma

Ugnies apeigas apleidus, Saulė nepakyla.

Ritualai palaiko kosmoso procesus. Aliuzija į C.Jung.

Ritualas - kosmosas mikrokosmose. Atstato vienybę - žmonių rate, ir dievų rate.

Aukojimas - visų gyvų būtybių siela.

Rita - kosminės dharmos dėsnis.

Dvasinis namų ugnies įžiebimas (vedybos) - gimdymas (dvasinio Prado) - ugnies atnašavimas.

Yoni (įščios) - aukuras

Židinys, įščios, esmė

Pagal Mėnulio fazes.

1) Garbha patya - apsaugoti namus, gryčią;

2) Antyešti anašavimas protėviams

3) Išliejimas (dakšina agni)

Aš esu maistas, maistas, maistas,,,

Aš édrūnas, édrūnas, édrūnas...

O Agni, ateik ir priimk...

Per Agni tarpusavyje bendrauja ir dievai.

Gyvasties (gerbūvio) davėjas.

Dravinoda.

Šatapata brahma

Agni - dievų duona.

Betgi dievai nevalgo ir ngeria.

Agni naikina, priima (burna) - per jį vyksta sankalba

Ėsti. Anna - maistas; annava - édrūnas.
Visatos skilimas į dvi dalis - kurie éda, ir maistą.

Sąmonės lygmnis:
Budra
Sapno sąmonė
Gilus besapnis miegas.

Garsas - duoda papildomą magišką poveikį. Ritmika.

Soma - kintamybės medžiagiškasis simbolis.
Taip pat ir Mėnulio dievas. Augalas, syvai, nektaras.
Grybas, kuša, pats Mėnulis.
Soma tantrinėje jogoje - (psichikos) būvis.

Amrita
Atnašavimo metu
Susitapatinimo aspektas.

Apeiga atkartoja archetipą.
"Mes darome tai, ką pradžioje darė dievai", Šatapata brahma

Susitapatinimas - per kvėpavimą:
Aš iškvėpiu ugnį į tavo gyvastį...
Aš priimu į save tavo gyvastį...

Nemirtingumas, amžinasis būvis...
RgVeda:
Aš esu iš tavęs kilęs,
Tu esi iš manęs kilęs
Aš tavo kiltis,
Tu mano kiltis.

Bendrasis kreipimasis, kad ugnis įeitų į visus.
R.: Gimęs, o Agni, užpildai visus pasaulius.

Jaunaties ir pilnaties metu.

Pašu
Gyvūnų aukojimas, ožiai, jaučiai
Tam tikromis progomis ir gali būti dalis soma ritualo.

Ugnis nešama aplink gyvūną - lyg apsaugoma ir šventinama, paliečiama aukojimu peiliu ir prašoma atleidimo už aukojimą. Kraujas išliejamas rakšams (demonams), peilis išmetamas į šventąją ugnį.

Auka nemiršta, o keliauja pas dievus.

Ugninė Yantra - tantrinio pobūdžio.

Soma homa - atliekama karaliams (16 žynių)

Radža soma - kšatrijų užsakymu - užtikrinti karaliaus valdų gerbūvį.
Ašvani hatra - skirta Pradžiapaciui. Valdos, kurias apklajoja žirgas, jo nuosavybė.

Grihya (gryčios, namų) ritualai

Namų ugnis įžiebama vedybų metu, atnešama iš abiejų namų - nauja šeima - nauji namai.

Smriti - "atmintis, tradicija". Šventraščių perdavimas per atmintį.
Brahmanų klanai įsimindavo atskiras Vedų dalis (iliko 3 Vedų variantai).

Agnihotra, kasdieninė ugnies auka. Hotra - iškviešti, išlieti
Agnikaraka, ugnies ritualas.

Arijai neturėjo šventyklų, rengiamos laikinos apeigų vietos.

Yadžna, atnašavimas, aukojimas (ugniai). Būtinai visi 4-i: dravya, tyaga, devata, mantra.

Pats gyvenimas yra dživa yadžna. Panča mahayadžna:

Manušėja yadžna "išmalda žmonėms", bhuta yadžna, "duoklė būtybėms", deva yadžna, "duoklė dievams", brahma yadžna, "duoklė išminčiams", pitri yadžna, "duoklė protėviams".

Pudža, pašlovinimas

Periodiški aukojimai musonų (prasidedantys po 2 mėn. sausros) pradžiai;
(Šravana?)

Apeigos, susijusios su regioniniais ciklais (kalendoriais);

Agrikultūriniai ritualai (arimas, sėja, kūlimas ...)
Kaimenės (raguočiai)

Šrauta ritualai

Vieši: atlikimas sudėtingas, daug žmonių, proginiai

Šrauta (iš sanskr.) - "Susijęs su girdėjimu, klausomas". Tai kas dera su Vedomis.

Šruti (iš sanskr.) - "Išgirstas, girdėtas". Išminčių perduotas mokymas gautas tiesiai iš Dievų.
Tad sakoma šruti esant apaurusėja, "neasmenišką". Tradiciškai šruti ne skaitoma, o giedama.
Iš šruti išvesta dauguma ritualų mantrų, atliekamų tiek viešai, tiek asmeniškai, kaip ir maldų bei džapa.

Samskara (iš sanskr.) "poveikis, paruošimas". Svarbių gyvenimo "momentų" sakramentas - giliai įrėžiant į sąmonę, pažymint pokyčius gyvenime.

Kita reikšmė - reliktai giliai pasąmonėje (iš šio ar ankstesnio gyvenimo).

Vivaha, vedybos. Linksmos apeigos prieš Dievus, ugnies ritualas yra centrinis. Žmona, šakti.

Punsavana (iš sanskr.) "vyro apeiga". Atliekamas 3-ią nėštumo mėn. meldžiant sūnaus ir motinos bei vaiko gerbūvio. Vyrai gina šalį, aprūpina šeimą ir išlaiko senus tėvus. Moterys išeina iš namų pas vyrą.

Simantonnayana, "plaukų kirpimas". 4-7 nėštumo mėn. atliekamos apeigos, kai vyras nuskuta žmonos plaukus ir išreiškia savo meilę bei paramą. Vaisiaus sutiprinimui.

Jatakarma, "gimimo ritualas". Tėvas 3 k. kvepia į vaiką, o po to nuo jo įkvepia. Vaiko liežuvį patepamas medumi ir pienu.

Namakarana, "vardo teikimas" gyvenimo 11-41 d. pasaulietinis vardas parenkamas

priklausomai nuo žvaigždžių, globojančio Dievo ar Deivės, kuris lydės jį visą gyvenimą. "Dukart gimusieji" (brahminai) turi ir slaptą vardą.

Annaprāsana, "maitinimas". Pirmojo maitinimo apeigos, kai duodamas "kietesnis" maistas. Maždaug 6 mėn.

Čudakarana, "galvos kirpimas", 3-7 m. amžiaus. Kerpama plikai ir išpiešiama svastika.

Upanayana. Iniciuojama į mantrą, brahmačarėja laikotarpio pradžia, formali šventraščių mokymosi pradžia (su ačarėja ar guru). Apie 10-12 m., vėl duodamas vardas - tampi (brahminų) luomo nariu.

Gayatri mantra -

a) tantriškosios ypatingos mantrų skirtos atskirai dievybei, pvz. Šyva Gayatri mantra - "šloviname kvapnųjį triakį duodantį turtus. Išsilaisvink iš mirties vergijos, kaip agurkas nuo virkščios, bet ne nemirtingumo" (iš Jadžurvedos).

b) Vedų mantra atliekama pudža ir asmeninio giedojimų metu. "[O dieviškosios visų trijų pasaulių būtybės], meldžiamės Dieviškojo Gaivintojo šlovingajam spindesiui. Teapšviečia jis mūsų mintis."

Samavartana - sugrįžimas į namus (iš mokytojo), religinio mokymosi pabaiga. Apie 15-16 m.

Protėvių paminėjimas

Antyešti - įvairios laidotuvių apeigos - nuo kūno paruošimo, kremacijos, kaulų surinkimo, pelenų išpylimo, namų apvalymo.

Preta ritualas - iškart mirus. Vėlė (preta) sukiojasi ir tik po apeigų tampa dvasia. Ritualas - kremacijos tąsa.

Pretaloka (iš sanskr.) "Išėjusiųjų pasaulis". Žemiškųjų sielų karalija, žemesnioji Bhuvarloka sritis yra astralinė fizinio pasaulio dalis.

Pitriloka (iš sanskr.) "Protėvių pasaulis", aukštesnioji Bhuvarloka sritis

Sapi ritualas - po 10 d. po mirties. Žmona atsigula prie vyro (reliktas iš "iškeliavimo" su juo?). Žmonės iš laidotuvių eina neatsigręždami atgal. Protėviai paminimi iki 8 kartos.

Kiti:

Garbhadhana (pastojimas), Karnavedha (ausų pradūrimas, 1-5 m.), vidyarambha (mokymosi pradžia), ritukala (motinystės/menstruacijų pradžia), kešanta (barzdos skutimas), niščitartha (susižadėjimas?), Vanaprāshta ašrama (sulaukus 48 m. amžiaus), sannyasa ašrama vrata (socialinių atsakomybių atsisakymas, 72 m.

Socialinė hinduizmo sąranga

Išsaugodami savo socialinę struktūrą, indai palaiko Visatą.

Trijų vertybių sistema:

Dharma - religiniai-etiniai principai.

Artha - nauda (siekiama socialiniam įsitvirtinimui)

Kama - aistra, geismas - jusliniai/estetiniai/etiniai malonumai, nemai.

Trijų gunų koncepcija:
Stattva, tamas, radža joga

Dharma pagrindas - Vedos ir jas išmanantys .... Dharma: asmeninė, šeimos, tautos...

Puruša dharma - vyro prievolė;
Stri dharma - moters prievolė;
Sadharana dharma - prievolės visiems
Samanya dharma - bendros prievolės
Grihastha dharma - namų prievolės;
Sannyasa dharma - vienuolių prievolės
Apad dharma - išimčių atvejai.

Dharma šastra - religinė dominantė;

Artha šastra -

Kama šastra - jų horizontai siauresni, nes orientuoti į šiapusybę.

Bet ... kamasutra įvadas kai kurių mokyklų naudojamas kaip kai kurių filosofinių mokyklų pagrindas.

Dhr - palaikyti, paremti; dharma - tai, kas palaiko:

Taip vadinama, nes visa palaiko, Visatos pagrindas (kosminio palaikymo principas)

Egzistavimas, motyvacija, lygiai.

Kuo motyvuoja savo asmeninį gyvenimą.

Čandalai (neliečiamieji) - jų veiksmų nereglamentuoja dharma šastra: tik kaip su jais turi elgtis kitų kastų atstovai.

Kiltis - gal dravidiška (tamilai, telugai).

Brahminai, sudarantys vos 3% visuomenės, vyrauja moksle ir valdžioje.

***Kasta** - hierarchinė sistema vadinama varna dharma (ar Džati dharma). Pagrindinės keturios varnos: brahminai, kšatrijai, vaišėjai ir šudrai. Neįvardintos kastos - džati (jati).*

***Ašrama** - (sansk.) - "kovos vieta", nuo "šram", "sukaupti energiją". Vienuolynas, gyvenimo būdas. Šventoji vieta, žmogaus gyvenimo etapas.*

***Varna** - (sansk.) - išorinė apraiška, išvaizda, rūšis, spalva, kasta.*

***Varna dharma** - (sansk.) - "vienos rūšies kelias"*

***Varnašrama dharma** - (sansk.) - kastos gyvenimo būdas. Apibrėžia socialinę struktūrą - 4 kastų, tūkstančių džati ir keturių gyvenimo etapų (ašrama). Apima varna dharma ir ašrama dharma.*

"Net blogai savo varną atlikti geriau nei svetimą".

***Artha šastra** - "artha" - "tikslas" - turtai, nuosavybė, pinigai. Turi reikšmę "troškimas".*

***Dharma šastra** - "religinė įstatymo knyga. Nurodo daugelį senųjų skirtingų autorių sudarytų įstatymų rinkinių. Geriausiai žinomi Manu ir Yajnavalkya, kurios sudarytos apie 600 m.pr.m.e. Ya dalis Smriti literatūros.*

***Svadharma** - "nuosavas kelias", asmeninė gyvenimo priedermė. Praeities karmų suma ir kitų 3-ių dharmų (rita, varna, ašrama) akumuliatyvusis poveikis. Individuali dharma apraiška priklausanti nuo asmeninės karmos, rasės, lyties, bendruomenės, sveikatos, išsilavinimo, sugebėjimų, siekių, tikėjimo, sampradaya, šeimos, mokytojo ir pan.*

10 didžiųjų priesaikų (yama, "suvaržymai"):

Ahimasa - nekenkti jokiam gyvam padarui (taip pat ir sau pačiam). "Nedaryk kitam to, ko nenori pats - aiškiau išreikšta Konfucijaus;

Satya - nemelas ir pažadų tesėjimas;
Asteya - nevok, nebūk skolingas.
Brahmačarya - "dieviška elgsena". Nesvemoteriauk;
Kšama - kantrybė, tolerancija.
Dhriti - ramumas
Daya - užuojauta
Ardžava - kilnumas, sąžiningumas (arjava)
Mitahara - suderintas maitinimasis;
Šauča - grynumas, švarumas (kūno, minčių ir kalbos, shaucha).

10 dharna požymių

dharna išreiškia arijų savimonę.
Indų visuomenė fokusuota į save, etnocentriška (išrinktoji tauta). Kiti yamana (?)
Karma bhuni - karmos (atpirkimo) žemė. Bharat - senovinis Indjos vardas, "ta(s), kuri(s) palaiko"

Ar galima tapti judaizmo atstovu?

Panditai

Manu dharna šastra - indų etikos kodeksas, sunormina indų gyvenimą, užrašyta 1 tūkst. Pradžioje. Kaip Paninis, sunorminęs sanskritą.

Relatyvistinė sąranga // kastinė padėtis.

Indijoje yra 14-a žmonijos protėvių, reguliuojančių konkrečių rasių gyvenimą.

Vaisvavata

Sanatva dharna
(senovė, tradicija)

Tai, kas griežtai draudžiama (ir numatytos bausmės) ir kas rekomenduojama...
Da-nas optityvas (geidžiamoji nuosaka)....

EPINĖ LITERATŪRA

Teizmo suklestėjimas
Bhakti kultas
Nauja literatūra (Puranai)
Nauji dievai (arba sureikšminti kiti) -- **Višnu**, Rama, Krišna
Pastangos monoteizui
Jugos - kalpa (kosminių ciklų) koncepcijos
Dievo įsikūnijimo koncepcija (nužengimas iš aukščiau, avatarai)

Mahabharata, Ramayana

Puranas - "senovinis"; istoriniai pasakojimai, sakmės -- 18-a didžiųjų, keliasdešimt smulkių

Pagr. Dievybė - Višnu. Jo paskirtis - mokyti, o Šyva - kovoti.
Šankara (palankusis - Šyva epitetas)
Dievo Šyvos įsikūnijimas, nes kovoja su budizmu; smurto brahmanai

Kašmyro hinduizmas, Sai Baba

Kalpa -krlip, "sutvarkytas". 1) Brahmos diena trukusi 994 mahayogas (4,294,080,000 metų); 2) apeigų taisyklės ar šventas gyvenimas (Kalpa Vedanga).

Kalpa Vedanga - kitaip Kalpa sutras - trijų grupių papildomi vėdiškieji tekstai: a) Šrauta sutras ir šulba sutras apie viešus ritualus (yadžna); b) Grihya sutras, namuose atliekami ritualai ir socialiniai papročiai; c) dharma šastras (arba sutras), apie religinius papročius.

Šankara - Smarta Sampradaya guru, advaita vedanta monistinės filosofijos įkūrėjas, dešimties sannyasinų ordinų įkūrėjas.

Avatar - "palaikyti tvarką".

Bhagavat Gita: "Kai sunyksta dharma, aš save pagimdau"...

Dievas įsikūnija siekdamas atstatyti dharma.

Artha

Atsisakydamas kautis, Ardžuna sulaužytų savo dharma.

Išsivadavimo kelių sistema

3 jogos - .disciplinosm keliai:

Veiksmas (karma, net tarnystė)

Pažinimas (džnani) - upanišados

Meilė (bhakti), kama sutra

Marga - (keliai, joga) - iš "marg" - siekti, ieškoti

Sudėtingas išsivadavimas

Ypatingi sugebėjimai ir atsidavimas, teisingas pažinimas,

Sugebėjimas rafinuotai save stebėti - vidinė įžvalga

Veiksmo (karma) joga

Tobulas savo išsižadėjimo kelias;

Bhakti joga

Radja yoga - valios ir psichotechninių savybių reikalaujanti sistema.

Džnana joga - atsižadėjimas (nuo jausminio/materialaus pasaulio veiksmų)

Mantra/hatha/kundalini....

Yogų yra įvairių...

Bhagavat Gitoje jogos nėra griežtai atskirtos

Etika/veiksmo - kaip veikti

Santykis tarp karma ir akarma

Vikarma - neprisirišimas

Neveiklumą regėti veiksmuose ir veiksmus neveiklume.

Nesvarbu ką darai, svarbu motyvacija

Opozicija ortodoksiniam brahmanizmui - kuriame akcentuojamas tinkamas ritualas - irgi karma

Sarva ghata gita

Tarnystė visoms gyvoms būtybėms

Vaisių (veiklų) išsižadėjimas / pati veikla / veiklo pobūdį lemia lytis, kasta ir gyvenimo tarpsnis

Yoga vadinama rimtimi, o rimtis - yoga (pusiausvyra).

Bhakti - atsidavimas. Pabrėžiant, kad kastos nėra kliūtis vykstant pas Dievą.

Gimę iš nuodėmingų įsčių... keliauja kilniausiu keliu...

Tai irgi kertasi su brahmanizmu.

Prapatti - "nusižeminimas". *Bhakti* - visiškas besąlygiškas atsidavimas Dievui. Doktrina geriausiai perteikta 4-ųjų Samaya čarya šventųjų, kurie visi turėjo mistinę Šyva meilę.

Žmogus nepaliekamas vienas:

Bhagavat Gita:

Manyje širdimi įsitvirtink

Ir įvesk samsarą...

Įsikurk manyje

Radža uogoje išsigelbėjimo sieki vienas, o bhakti yogoje pats Dievas padeda žmogui (palyg. Dievo malonės sąvoka krikščionybėje). Bhagavan (apibendrintas Dievo pavadinimas) suteikia malonę visiems į jį besikreipiantiems.

Kaip žmogus pas mane keliauja,

Taip jį sutinku.

Tolerancijos įsikūnijimas:

Nesvarbu, kokiam paveikslui nusilenktum...

Bhaga "geroji lemtis, laimė". RgVeda dievas, turto, laimės šaunumo dievas.

Svarbiausi pokyčiai apeigų srityje - atsiranda šventyklos.

Prieš tai tebuvo yadžna - ugnies aukurai.

Tamosos amžinybėje (Kali juga) tai ypač aktualu (garbinimas).

Puranai prisodrinti kosmologinės medžiagos (Višnu purana daug kalba apie Kali jugos pabaigos požymius):

Kai Jupiteris, Saulė, Mėnulis ir Fisdža (? , vienas iš 28-ųjų nakšatų, Zodiako žvaigždynų)

Pirmiausia - du Višnu aspektai:

Vaišnadeva

Narajana

3 a. Gupata epochoje suklestėjo menai ir amatai...

Visiems dievams statomos šventyklos... Taipogi ir

Mamandir - Motinos; Bharata (Indija) - Indijos...

Dievai pradedami vaizduoti ikonografiškai:

Pratima/Murti/linga/yoni

Murti - "forma, apraiška, įkūnijimas, personalizacija". Dievo atvaizdas. Murti varijuoja nuo anikonikinių (avyakta, "neapreikštas"), tokių kaip Šyva linga, iki vyakta (visiška apraiška), personalizuoti pavidalai kaip Nataradža. Tarp jų - dalinai apreikšta (vyaktavyakta), pvz., mukha linga, - su Šyvos veidu ant Šyva linga. Kiti dievybių atvaizdai yra banyan medis, geometrinės figūros (yantra, mandala). Murti kitaip dar vadinama **pratima**.

Šalagrama, Šv. akmuo - jei jį yra užmynęs kuris nors dievas.

Kiaušinis (Višnu simbolis, aukso kiaušinis)

Pranava, omkara

Garbha grikha - sanktuarijus, ten tikintysis tampa embrionu, atgimsta iš naujo, priėmęs dieviškumą.

Pudža (šlovinimą) sudaro keli elementai.

Gana svarbus veiksnys - pats pamatymas.

Daršana - prisilietimas žvilgsniu. Dieviškumo išvydimas [išoriniu ar vidiniu matymu]. Taip pat požiūrio taškas, mokykla.

Prasada - "misti kartu" (su dievybe). Maistas, siūlomas dievui kaip auka arba to maisto likučiai, Bet koks aukojamas daiktas.

Malonės nužengimas pašventintos komunijos pavidalu.
Paaukotu maistu bendrai maitinamasi...

Sanktuarijaus (šventyklos, namų) ir kt. apėjimas pagal Saulę.

Vadžana - religinės giesmės,
Pudža - emocijos.

Sankhya ir yoga

Daršana - "požiūris", mokykla.

Sankhya - indiškoji kosmologija...

Ja grindžiama klasikinė medicina, astronomija, net kl. gramatikos mokykla.

Pradininkas Kapila (2 a., sutrų autorius) nuo kurio prasidėjo egzegetinė (komentarų) tradicija.

Sank - "skaičius", pagr. Būties elementų (tatvų) klasifikacija ir tipologija (metodas, būdingas visoms daršanoms).

Sankhya - nerišvara (ateistinė), kai youga - teistinė

Priežastingumo principas:

Priežastis sukelia pasekmę tiesiogiai.

Kitos daršanos priežastingumą traktavo įvairiai:

Vedanta - parinama vada - netiesiogiai susiję: pienas virsta varške, tad jos esmė yra piene; molis -> ašotis.

Pasekmė nesusijusi su pasekme, nes ši tėra iliuzija. Virvė ant kelio kaip gyvatė.

Tai viena iš pramanų, pažinimo būdų.

Sankhya pripašįsta dviejų pradų: materialaus ir dvasinio egzistavimą:

Puruša - pirmapradis kosminis dvasinis pradas (dvasia);

Prakriti - pirmapradė pasaulio objektų priežastis (materija), mat. Formos ir jų sklaida.

Jiems sąveikaujant vyko pasaulio kosminė evoliucija (trys gunos):

Skaidrumas (neraiškos etapas), pasyvumas, aktyvusis dinamiškasis.

Pradžioje sukuriamas Mahat - kosminis intelektas, augmuo.

Amkhara - ašainumas, vidinės savimonės suformavimas.

Toliau - protas;

5 didieji gamtos prada;

5 subtilieji būties prada;

5 jutimo organai;

5 veikimo organai.

Viso 25 principai. Psicho ir kosminius procesus atspindintis vyksmas.

Puruša ir Prakriti dualumas

Buddhi

Ahamhara,

Manu

Tie po 5-is.

Dvasinis pradas susitepęs prakriti nusmuko.

Tikslas: atstatyti dvasinio prado autonomiškumą, tačiau suteikiant Purušai sąmoningumo.

Dievo nėra (nors vėlyvosiose mokyklose laikoma, kad jis yra tas, kas yra anapus).

Žmoguje reinkarnuojasi Buddhi/Ahamkara dalys, kurios atsipalaiduoja nuo materijos ir proto pradų - tol, kol atsiranda suvokimas, kad Aš esu grynasis Puruša.

Yoga

Tai praktinis Sankhya pritaikymas.

Yoga panaudota Vedose jungties prasme, bet Yogos, kaip metodų visumos, jose nėra. Sakoma, kad yogai atsidėjęs buvo Gautama Buda.

3 a. Patanjali yoga suformuoja pagr. Psichologinių/filosofinių sąvokų sistemą.

Vivenakananda pr.a.pab.-š.am.pradž. (vedantiškoji) radža joga.
Šivananda (ved.), brahmakamali (Radžistane, mentaliniai pratimai).

Yoga - jungtis (jungas, junger, vok.)
Patanjali yoga "yuč yudžir", susitelkti

Dvi yoga interpretacijos

Susijungimas (vedantiškosios ir pan.)

Patanjali yoga grindžiama Sandhya negali kalbėti apie susijungimą su kuo nors - tad geriau "atsijungimas" (nuo teršalų).

Egzistuoja daugybė dieviškųjų Purušų (kiekviename mūsų), o Puruša yra ypatinga savastis.

Pripažįstamas Dievo egzistavimas, bet neteigiama apie Dievo dalyvavimą žmonių veikloje. Dievas yra viena iš savasčių, stebinti, bet pati nedalyvaujanti. Susitelkiant į objektus, vienas jų gali būti ir Dievas (metodologinis vaidmuo).

Tiesiogiai nėra čakrų, bet minimos kūno vietos, kurios naudojamos dėmesio sutelkimui - šušuna, širdies plotas, viršugalvis ir t.t.t

Patanjali yoga sutinkamos psichologinės sąvokos, o energetinės į jogą perėjo iš tantrizmo.

*Liaudies kultūra, 2000 m., 4 nr. 2 skyriai iš Patanjali yoga.
Ruošiama Religijų istorijų ontologija*

Yoga sąmonių veiklų nurimdinimas, sąmonės bangų nuraminimas..
Žmogaus sąmonė turi 5 funkcijas (veikia 5 būdais).

Čita (Buddhi, Ahamkara, Manu) - sąmonė

Šios netinkamos jogai:

Čipta

Mudha - apatiška mieguista;

Viršipta išblaškyta (sudirgusi)

Ekagra - sukaupta, nukreipta

Nurikha - berimstanti

Yoga - nugesinimas maištingos, neramios sąmonės.

Tama guna - nerami;

Sattha guna - sudrausminti

Radja guna - nurimstanti

Sąmonės (pasąmonės) procesų analizė.

C.Jung - Indijoje nebuvo psichologijos

Psichologinės kategorijos:

Kleša. Sąmonė pasižymi teršalais. Kleša - giluminiai žmogaus elgsenų, jausmų nuspalvinimo filtrai - tai, kas reiškiasi...

Sunkiai išvalomos:

a) neišmanymas

b) puikybė;

c) pyktis (pykdami situaciją vertiname neadekvačiai),

d) pavydas

e) aistra

Samskara

Giluminiai pasąmonės polinkiai, tendencijos. Bet kas, impulsai, generuojami šiame gyvenime ir atsinešami iš ankstesnio gyvenimo, automatiinių stereotipinių elgesio reakcijų klišės

Vasana

Instinktyvios savybės, elgsenos modeliai

Instinktų visumą: žmoguje, šuns principai

Čitoje glūdi ir vasanos ir samskaros.

Neracionali užteršta žmogaus prigimtis.

Stebėtojų ir stebimybės atskyrimas yogoje... Sugebėjimas vidinės sąmonės turinio stebėjimui....

Nildha - sutelktoji (rimstančioji):

Samprajnata samadhi - žemesnioji suvokimo forma sutelkta į tam tikrą mintį su grįžtamąja refleksija (suvokimu, "aš mąstau")

Asamprajnata - sutelktumo pakopa, kai nelieka savirefleksijos; sąmonė "ištuštėja"

Tikslas: kaivalya
Kevala, "vienas", vienyštė (Puruša autonomija). Tapti pačiu savimi. Tai jogo siekimybė.

Mokša, išsivadavimo kelias.

Kiekvienas mūsų veiksmas/mintis palieka pėdsaką. Kiekviena pastanga išsivalyti nuo teršalų sukuria naują samskarą - jos čitoje pereis į naują įsikūnijimą... ir tai lems laiką, vietą ir net gyvenimo trukmę (būsimo gyvenimo)

Teršalai (klešos) įvairiais pavidalais: aktyvios, giliai glūdinčios...

Nepakanka nuraminti tik suvokiamas klešas, reikia "sudeginti" (nudaiginti, sunaikinti daigumo galią) teršalų sėklas (bidža), nes jos sulaukė tinkamos progos pasireikšti atsistato...

Metodai nėra pateikiami, tik bendrieji modeliai.

8-ios jogos anga (priemonės):

yama/niyama savitvarda savigarba

asana - sąmonė susijusi su kūnu, asanos keičia sąmonės būvį.

Pranayama - prana (vitalinė energija) kvėpavimo sistema

Pratityara - atjungti sąmonė nuo pasaulinio pasaulio objektų

Dharana - koncentracija viena kryptimi (ekagra) - išorinia ar vidine. Mantra Om, Dievo garsinė išraiška

Ir sąmonės valymas. Išvara amžinai skaidrus

Dhyana - meditacija, sąmonės tęstinumo išlaikymas tam tikra kryptimi.

Samadhi - metodas, kontempliacija (ištuštinimas) susiliejant su medituojamu objektu.

Išvalymas klešų, samskarų, vasanų...

Sidhi jogo [nejprastos] galios (budizme 7 sidhi). Sidhi nėra jogo siekimybė.

Palaima - didž. Kliūtis siekiant samadhi"

Harina.... Kapila vienuolynas....

Vedanta

Upanišados >= 6-8 a.pr.m.e. Jų buvo, atseit, 1180. Dabar žinomos 132.

108 klasikinės (svarbus skaičius - pvz., karoliukų kiekis ar žmogaus energetiniai subtilūs centrai).

"Sėdėti šalia" (prie [kojų]).

Upasan - kontempliuoti

"Slėpinys, paslaptis"

Skirtos ketvirtajam gyvenimo kelio etapui - atsiskyrėlių, sanyasų... Šiapusybės išsižadėjimas

Pagr. Sąvoka - Atman (Savastis), kartais kaip Puruša. Jis randasi širdies plote.

Vedose - Atman tik kaip "pats" (sangražinė forma)

Būtinybė pažinti savo tikrąją prigimtį, Atman:
Atmanas yra visų būtybių medus
Ir visos būtybės jam medus....

Brahman - kosminė savastis; Brh "plėstis", neapriėpiamybė

Žmogaus sąranga

Prana - kvėptis, vitalinė galia [pranayanma]. Žmoguje jos tėkmės (kanalai) skirtingose...
(Prašnava Upanišada)
Žmogus sudarytas iš subtiliųjų kūnų, apvalkalų, tarsi matrioška.

Koša - apvalkalas, kūnas

1. ananda, palaimos
2. vijnana maya koša, atpažinimo, intuicinės, ankstesnių gyvenimų
3. mano maya koša, proto, juslinis, astralinis
4. prana koša, kvėpties, cirkuliacijos
5. anna maya koša, iš ryžių sudarytas kūnas (materialusis)

Kita koncepcija: sarira - kūnai

1. Turiya, ketvirtoji = Atman
2. karana, priežastinis (causal)
3. sukrama - subtilusis ("tonkoje")
4. sthula - kietasis

Vediškoji koncepcija, Mandukya Upanišada (varlė)

4-i sąmonės lygmenys, sthana

susupta, giliojo besapnio miego

svapna, sapno

jagarita, budravmas

Šankara - reinkarnacijos nėra (dėl Atmono visuose). Tai tėra "apsivilkimas", nes visa sudaryta iš maya. Reinkarnuojasi suksma lygmuo.

Kena upanišada: Kieno valia kreipia protą?

Utatirya: kai mokytojas išleidžia mokinį namo...

Lygmenys:

- 1) žemiškasis (aukojimas), upanišadose neminimas
- 2) vidinis

3) išorinis

mahavahya - didžiosios ištaros, formulės: patvamani "tu esi"; Abrahmansi "aš esu brahmanas"....
Soteriologinės priemonės

Advaita [monistinė] vedanta
Vienas būties pradas Brahman esan tapačiam Atman.
Patanjali jogoje kiekviename kūne skirtinga Puruša.
Vedantoje - tas pats "Aš" bet skirtingais kūnais.

Maya - kaip iliuzija.
Vedose - dievų maginė galia.
Šankara - kosminė brahmano energija.

Vienatinis "aš" išskiria maya, kosminį padą pradėdamas evoliuciją. Jo šakti yra maya.

Išsivadavimas iš 'daugio"
Viveka (skirtis, skyra) - sugebėjimas atskirti, kas realu ir kas ne: vienokia ar kitokia iliuzijos forma (net ir ananda, palaimos būseną). Tikra tik Atman.

Vienuoliai tampa swami ("patsai")

Viveka - nuolatinės pratybos vidinės įžvalgos lavinimui.
Neti-neti metodas (ne tai, ne tai) - atsitapatinimo procesas.

Vairagya (beaistriškumas, išsižadėjimas - nuo garbės, šlovės ir visa kita)...

Dėl to sanyasai ir neužsibūna vienoje vietoje virš 3 d., kad neprisirištų - ir kai Šankara grįžo palaidoti mirusios motinos, buvo smerkiamas dėl tokio poelgio.

Šankara yra Šyva epitetas...
Laikomas Šyva avataru kovai su bejsigalinčiu budizmu.
Parašė apie 10 tomų, daugiausia komentarai Upanišadoms, Brahma sutarai, Bhagavat Gitai.
Jau 8 m. tapo sanyasu; 16-os parašė pagr. Traktatus, po to 16 m. keliavo mokydamas, dalyvavo polemikose ir skleidė vedantiškąją filosofiją, mirė 32 m. amžiaus (sakoma, grįžo į kailasa, šv. Šyva kalną).

Maya - gali būti perimta iš budizmo.
Mayaavadinai - Šankara pasekėjai

4-i vienuolynai - oirmieji vienuolių ordinai. Smurta brahmanai, šankaračarijai (vienuolynų vyresnieji), sankaracarya

Adi šankara (Didysis, Pirmasis)

Dviejų tiesų koncepcija

Dievo sąvoka
Atman = Brahman
Bet egzistuoja Išvara, "iša" - valdovas, viešpats;
Tai Brahman + Maya

Nivguna (nesantis)

[Advaita Ashrama, Nikhilananda, Vedanta sara
Sirkino 3 t.
6-ių upanišadų ištraukos Liaudies kultūroje]

Įvairios filosofinės mokyklos

Brahmanškų mokyklų atsiradimą paskatino budizmo plėtra, kiti sąjūdžiai - čarvakai, budistai, džainai.

Polemika tęsėsi apie 1000 m.

Vedizmas (senoji Vedų kultūra) skaidosi:

Brahmanizmas → astika (esti, yra) - pripažįsta egzistavimą. Ortodoksinė mokykla.

→ nastika (nesti, nėra)

→ čarvakai, materialistai, 2 a.

→ džainai, 6 a. pr.m.e.

→ Budizmas, 6 a.pr.m.e., egz. 24 Budos iki Gautama

Artika → Vediškoji → mimansa (ritualizmas), 4 a.pr.m.e.

→ Vedanta (pagrindas Upanišados, Brahma sutra) - metafizinė. 3 a.pr.m.e.

→ advaita vedanta - monistinė, Šankara

Nevediškosios

→ Sankhya, kosmologinė, 2 a.pr.m.e.

→ Yoga, Patanjali, psichologinė, 3a.pr.m.e. - 3 a.

→ Nyaya, indų logika, 2 a.

→ Vaišašika, 3-5 a.

Visos mokyklos kūrėsi vienodai: sutra (santrauka) - komentarai - ..., egzegetinės

Kantą pažadino Humo skepticizmas

Čarvakai

Čar - kramtyti, tai kas valgoma

Valgyti - tai jausti

Lokoyata - pasauliškoji (pripažįstanti tik šį pasaulį)

Etikos ir soteriologijos nebuvimas, natūralizmas

Kartais tapatinami su kama šastra kultūra...

a) rafinuotieji (su mėgavimosi)

... (žmogaus esmė tapatinama su kūnu) - ir apie ką daugiau kalbėti

Pažinimo mokslas (būdai) - 6-i

Skirtingos mokyklos akcentuoja skirtingus.

Prajakša (čarvakai)
Anomanu (budizmas, vaišešikai)
Sabda (autoritetingas liudijimas) - sruti - yoga, džainai
Panama, logika, palyginimas
Arkapati - prielaida;
Nesuvokimas (kai nesuvokiame, kad puodo nėra)

Čarvakams visa sudaryta iš materijos, o ši - iš smulkiųjų elementų, iš kurių sudarytos visos stichijos.

Atmanas - tik kūniškasis buvimas. Kai sakau "Aš" suvokiu tik kūną.

Geriau balandis šiandien, nei povas rytoj.

Mimamsa (nuo mimansa sutra)

Sprendimas, paaiškinimas

Ypatingas dėmesys ritualams. Vedų interpretaciją suvienijo ritualų sistema.

Sielos egzistavimas (pomirtinis sielos mėgavimasis savo ritualinio gyvenimo vaisiais)...

Adrišta

Galios (neregimosios), susijusios su ritualais kuriant buvimą po mirties.

Vedos yra apanšėja (apreikštos) per regėtojus - ritualų atlikimo priežastis yra Vedų egzistavimas. Vedos neklystamo, nes jos apreikštos.

Ypatingas dėmesys teisingam himnų recitavimui... Kalbos filosofija. Žodžiai yra autonomiškos esybės ir egzistuoja dangiškame pasaulyje.

Reikia skirti žodžius nuo garso. Žodis nėra žmogaus sukurtas (tardamas žodį jo nesukuri)

Žodžio galia nei auga, nei mažta. Mantrų pagrindimas kildinamas iš čia.

Egzistuoja individualios gyvos sielos - kiek yra žmonių. Žmonių gyvenimą lemia jo atlikti ritualai. (siela atsiskiria nuo kūno ir pakliūna į svarga). Kai sukaupta galia išsenka, vėl grįžta į pasaulį. Nėra išsivadavimo.

Vėliau Mokšos sąvoka įvesta - bet tai apsisistojimas anapusiniame pasaulyje.... Rojus tapatinamas su protėvių buveine.

Patrivana - kelias pas protėvius.

Devayana - pas dievus.

Aukojimai yra savitiksliai (nereikalingi dievams), nes ritualas atliekamas sau... Dievai tik tam, kad kažkam būtų aukojama. Atliekami tik todėl, kad to reikalauja Vedos ir jie suteikia mums tam tikrą būvį. Ritualai palaiko pasaulio būtį.

Etika - dharma šastra - tai, ką lemia...

Pasaulis amžinas, egzistuoja amžinai... besielis (nei žmogaus, nei Dievo)

Vedanta - uttara mimamsa

Nyaya (teisingo mąstymo / samprotavimo principai), nyaya sutra

Kiek teisingi mimansakų samprotavimai...
Nyanya - argumentas

13 a. naujoji nyaya daugiau kalbos filosofija.

16 padarthy
pažinimo kelias,
obj.
Dvejonė,
Sampr. Tikslai
Pavyzdys
Dogma
Silogizmai
Tarka
Vada, diskusijos mokslas

Būtinybė suformuluoti oponento nuomonę.
Purva patia principas (vada)

Vikanda - ginčas be teiginio (tik neigiant oponentą)
Čala - teiginio iškreipimas
Padharka - pralaimėjimo pagrindas

Kama sutra (o 64 m.)
Vidya (menai, amatai)
Išvada - pagr. pažinimo būdas.

Yoga pratyakša - (jutimai) - dar vienas pažinimo būdas.

Pripažino sielos egzistavimą, nemirtingumą
Skirtingi Atman, savastis, po mirties kyla daugelis ir vėliau vėl grįžta į žemę.
Išsivadavimas - kančių pašalinimas.
Nuhti

Dievo menkas vaidmuo. Aš egzistuoju savaime. Garbina kaip pasaulio sutvėrėją - Dievas tarsi galia, valdanti pasaulio procesus. Bet kaip tai daro - nenurodoma... Teologinis klausimas nebuvo reikšmingas.

Vaišešika

Mokslas apie 7 substancijas:
Kokybė, požymis, veiksmai (ypatybė), budrumas, buvimas kartu, nebūtis.

Džainizmas

6 a.pr.m.e. kšatrijas Mahavira (pergalingasis, įveikęs sansarą).

Paršvahoma
Egz. 24 thirpenkarai (nušvitusieji?)

Digimbara - apsisiautę erdve

Prieš nuosavybę, už gyvenimą atskirai. Moterys negali išsivaduoti.

Šviatimbara - apsirengę baltai
Būtina turėti drabužius ir galima turėti asmeninius daiktus

Priešiškumas aukojimui ir ritualams.

Ahimsa (iki rafinuoto lygmens) - nekenkti jokiai gyvai būtybei. Svarbu tipologizuoti visas gyvas būtybes (pagal sensorinių jutimų kiekį).
Kiekviena gyva būtybė turi ir kūną, ir sielą.

Prakriti kalba (liaudiškasis sanskritas)

Anekamba vada - tikrovė yra įvairialypė...

Sibadva vada reliatyvistinė teorija - visi mūsų teiginiai turi būti formuluojami su syat (galbūt).

Bet ką pasaulyje vertiname iš konkretaus taško. Būties yra įvairi.
Anekanta vada

7-i žingsniai pagrindžiant reiškinius.

Džainai neplatino savo mokslo. Jiems dėkingi už kompendimus (mokyklų aprašymus).

Kosmologija - visa skaidoma į tai, kas gyva ir negyva.

Kevala - visažinystė.

Betarpiškas pažinimas - kai daiktus galima pažinti per erdvę ir laiką. Po to mentalinė forma - skaityti mintis, toliau proto joslėmis...

5 didieji principai: ahimsa (visos būtybės lygios), nemeluoti (sakyti ne tik tiesą, bet tik malonius dalykus), astėja (neimti, kas neduota), brahmačari (neištirkauti, nepataikauti savo aistroms), apasigraha (atsisakyti bet kokio prieraišumo, ypač juslinių malonumų).
Puikybė, aistra, pyktis.

Kritome į materiją, išsivaduoti galim ištrūkę iš jos. Išsivalyti nuo jos, priklausomybių, aistros.
Tyros sielos atskyrimas nuo materijos - tik sustabdžius purviną materijos srautą.
Praeities palikimas formuoja naują sielos kokybę.

Vidinė priklausomybė nuo

- a) minčių,
- b) medžiaginių dalykų, vaizdinių.

Tikėjimas neatsiejamas nuo žinojimo.

Trianuma (trys lokiai):

Teisingas pažinimas (ir nušvitimą patyrusių liudijimas), teisingas tikėjimas - žmogumi ar tradicija, teisinga elgsena (gyvensena)

Dievui nėra vaidmens.

Niekas negali padėti, bet gali padėti išryškinti savo prigimtį.

Daugybė karmų: individuali, šeimos, ...

Džainai turi kreiptis į penkias tyrąsias sielas.